

9 771854 020001

MAREC 2009
letnik 5

06 KAZIN

PRIMORSKI ŠTUDENTSKI UNIVERZITETNI ČASOPIS

Kriza – SOS trgovine –
socialna podjetja – utopija

Kultura raztura 3

Intervju – Bjonde

Jaz pa tebi mam ...

Miha JESENŠEK,

strokovnjak za nove medije, spletna družbena omrežja in Kitajsko

Tokrat brez komentarja, samo citati v razmislek.

Američani o Kitajcih

Upoštevanje človekovih pravic [na Kitajskem] je ostalo na nizki ravni in se je na nekaterih področjih celo poslabšalo. Vlada je povečala ostro kulturno in versko represijo nad etničnimi manjšinami v Tibetu in avtonomni regiji Xinjiang Uighur. Povečala je število priporov in mučenj disidentov in predlagateljev peticij, nadaljevala pa je tudi s striktnim nadzorom svobode govora na internetu. Zlorab človekovih pravic je bilo veliko v času pomembnih dogodkov, na primer Olimpijskih iger in uporov v Tibetu. Kot v prejšnjih letih tudi lani državljeni niso mogli zamenjati vlade [na demokratičnih volitvah]. Lokalne in mednarodne nevladne organizacije se še vedno srečujejo z natančnimi in pikolovskim nadzorom in omejitvami. Druge resne kršitve človekovih pravic so: izvensodne usmrtitve, mučenje in prisiljena priznanja zapornikov ter uporaba prisilnega dela, vključno z zaporniškim delom. Delavci ne morejo izbrati neodvisnih sindikatov, ki bi jih zastopali na delovnem mestu, zakon pa ne varuje delavčeve pravice do stavke. *Zunanje ministrstvo Združenih držav Amerike, Poročilo o človekovih pravicah za leto 2008: Kitajska, 25. februar 2009*

Podrobnosti in konkretni primeri iz posameznih poglavij:
<http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2008/eap/119037.htm>

Kitajci o Američanih

Razširjeno nasilje in kriminal resno ogrožata življenje, lastnino in varnost državljanov ZDA ... Število primerov omejevanja državljanskih pravic narašča ... Ekonomske, socialne in kulturne pravice Američanov niso ustrezno zavarovane ... Družbeno življenje v ZDA je prežeto z rasno diskriminacijo. Črnci in predstavniki drugih manjšin so še vedno žrtve neenakih obravnav in diskriminacije ... Življenjski pogoji ženski in otrok v ZDA so skrb vzbujajoči. ZDA že dolgo časa tepta suverenost drugih držav in krši človekove pravice zunaj svojih meja ... Zato vladi ZDA svetujemo, da začne znova, se pogumno sooči z lastnimi kršitvami človekovih pravic in končna napačno prakso uporabe dvojnih meril pri obravnavi človekovih pravic. *Informacijski urad Državnega sveta Ljudske republike Kitajske, Poročilo o človekovih pravicah v ZDA za leto 2008, 26. februar 2009*

Podrobnosti in konkretni primeri iz posameznih poglavij:
http://news.xinhuanet.com/english/2009-02/26/content_10904741.htm

4 Napovednik

6 Teden Univerze

7 (O)glasna deska

8 Kultura raztura, 3. dejanje

12 »V dilemi biti ali imeti prevladuje odločitev imeti!«Anton Komat

13 Burja na šofiti

16 Bela Čista desetka

18 Izvenserijsko

19 Zimska univerzijada

21 Postscriptum

22 Brez slabe vesti

24 Prisegam, da lažem

25 Spor(t)na centrifuga

26 Fotojota

28 Svet gre počasi v ... KAOS!

29 Jazz kantina

31 Mojedelo

32 Iz neke vmes

33 Intervju – Bjonde

37 Obalna krčma

38 Kolumna – Marko Gavriloski

39 Kolumna – Andrej Černic

40 Kolumna – Matija Stepišnik

41 Kolumna – Nataša Kramberger

42 Potopis – Malta

46 Samoumetnost

47 Običji

48 Preberi

49 Poslušaj

50 Pogledj

51 Kažin meseca

UREJA >> Matjaž Kljun

matjaz.kljun@upr.si

WIKI WIKI

V ZADNJIH NEKAJ LETIH JE WIKI PRECEJ SPREMENIL PODOBO SPLETA. IDEJA WIKI SPLETIŠČ JE POVZROČILA PRAVO REVOLUCIJO IN SVETOVNI SPLET JE PO O'REILLYJU (ZKAN ZALOŽNIK LITERATURE, POVEZANE Z RAČUNALNIŠTVOM) PREŠEL IZ RAZLIČICE SPLET 1.0 V SPLET 2.0. SPLET 2.0 JE LE IZRAZ, KI OZNAČUJE PREHOD UPORABNIKOV SPLETA IZ BRALCEV V AKTIVNE USTVARJALCE VSEBINE. PRIMER ZA TO BI LAHKO BILO SPLETIŠČE OBALA.NET, NA KATEREM SMO LAHKO VČASIH LE BRALI IN KOMENTIRALI NOVICE, ZDAJ PA LAHKO PIŠEMO SVOJE NOVICE, VNAŠAMO DOGODKE, NALAGAMO SLIKE, VIDEO POSNETKE, PIŠEMO BLOGE IN POČNEMO ŠE MARIKAJ DRUGEGA.

ZGODOVINA

Leta 1930 je Vennaver Bush opisal napravo z imenom Memex, ki naj bi omogočala shranjevanje knjig, slik, pogovorov, posnetkov in še drugih uporabnikovih podatkov. Značilnosti te naprave so bile tudi povezave med različnimi podatki (se vam svita, kaj prestavlja danes to napravo?) in komentiranje ter spreminjanje podatkov drugih uporabnikov.

Mnogo let pozneje, s pojavom računalnikov za osebno uporabo in z razvojem medmrežja so se določene Busheve ideje prijele in leta 1987 je Apple izdelal HyperCard. HyperCard je bila podatkovna baza med seboj povezanih dokumentov, ki jih je lahko popravljalo in upravljalo več uporabnikov hkrati. S svetovnih spletom (*World Wide Web* ali na kratko *www*) pa smo dobili med seboj povezane dokumente, ki so bili dosegljivi vsem, ki so bili povezani v medmrežje in so uporabljali spletni brskalnik. Ob pojavu svetovnega spleta je bila ena izmed težav precej težek postopek objavljanja novih vsebin. Če so uporabniki želeli objaviti svoje vsebine na spletu, so morali poznati označevalni jezik HTML in delovanje programov za nalaganje datotek na strežnike. Niso pa mogli spreminjati vsebine drugih uporabnikov.

Leta 1994 se je Ward Cunningham nahajal na Havajih, kjer je med počitnikovanjem razmišljal, kako bi uporabnikom spleta na preprost način omogočil dodajanje in popraviljanje vsebin določenega spletišča. Kako bi torej uporabniki soustvarjali vsebino spletišča? Ker na Havajih javni prevoz opravlja podjetje Wiki Wiki (kar v havajščini pomeni *hitro hitro*) je svoj kasnejši izdelek poimenoval WikiWikiWeb. Ta še danes domuje na spletnem naslovu www.wiki.com, kjer lahko uporabniki skupaj soustvarjajo računalniške vsebine, povezane s programiranjem.

Beseda Wiki, ki označuje programsko opremo, s katero lahko uporabniki soustvarjajo poljubne vsebine na preprost način, je bila leta 2007 vnešena v Oxfordov angleški slovar.

VPLIV NA SPLET

Moč Wiki programske opreme so najprej spreviedela podjetja, ki so Wiki uporabila za pisanje dokumentacije že pred letom 2000. Pri vsakem projektu lahko s skupno močjo vseh sodelujočih nastaja dokumentacija, kar pripomore k njeni večji kakovosti. Take Wiki strani so zaprte širši javnosti, saj se vanje lahko prijavijo le zaposleni oziroma sodelujoči na projektu. Uporabniki takih Wikijev so vedno znani in za svoje prispevke odgovarjajo, kar je v poslovnem okolju razumljivo.

Kasneje so Wiki sprejele tudi spletne skupnosti, ki preko Wiki spletišč soustvarjajo vsebino (*crowdsourcing*). Ta je lahko splošna ali pa specifična. Uporabnikom se ponavadi ni potrebno registrirati za dodajanje oziroma popraviljanje vsebine. Prispevki temeljijo na prostovoljstvu. Uporabniki tako gradijo znanje in ga dajejo v uporabo drugim uporabnikom. Glavna značilnost Wiki spletišč je dostopnost in širjenje znanja. Največji Wiki projekt na spletu je vsekakor Wikipedia, ki je svojevrsten fenomen. Obstaja pa tudi mnogo drugih (glej okvirček).

Večina Wiki spletišč na vsebino uporabnikov ne prenaša nobenih avtorskih pravic. Oziroma je večina vsebine na Wiki straneh izdane pod licenco Creative Commons (CC)

ZNANE WIKI STRANI

Najbolj znana je verjetno enciklopedija Wikipedia, vsebino katere ustvarjajo v mnogih jezikih. V začetku tekočega leta so njeni uporabniki zbrali za njeno nemoteno delovanje šest milijonov dolarjev prispevkov!

World66 in Wikitravel sta Wiki spletišči, ki sta namenjeni potopisom in zbiranju podatkov, povezanih s potovanji.

Memory Alpha je Wiki spletišče, ki ga dopolnjujejo ljubitelji TV serije in filmov Star Trek in je največja zbirka podatkov o njem.

MaFiRa je poleg slovenske Wikipedie največje slovensko Wiki spletišče, ki vsebuje matematične članke in članke iz področij, ki so z matematiko tesno povezana.

ali njej podobne, ki omogoča drugim uporabnikom vsebino uporabiti, spremeniti in ponovno objaviti. Obstajajo pa tudi Wiki spletišča, za katerimi stojijo znana podjetja, in si vsebino, ki jo ustvarjajo množice, lastijo. Primer je Amapedia (last Amazona, ki prek prodaja knjige, glasbeno in video vsebino, zabavno elektroniko ...). Večina poskusov komercializacije Wiki spletišč se je končala klavrno.

Wiki spletišča so utrla pot ostalim spletiščem, ki danes prispevajo velik delež prometa na spletu. Med njimi so YouTube, kamor lahko uporabniki nalagamo video vsebine, Flickr, ki je namenjen slikam, MySpace za predstavitev lastnih ustvarjalnih sposobnosti, razna spletišča, ki omogočajo pisanje blogov, kot so Blogger ali Wordpress in podobne strani, kjer uporabniki lahko doprinesejo k množici obstoječih podatkov.

Wiki je ravno tako vplival na delovanje velikih, kot so časopisna podjetja, spletni giganti in bivša tradicionalna spletišča, kjer so uporabniki vsebine lahko le brali. Lastniki takih spletišč so ugotovili moč množice in korenito spremenili delovanje. Časopisna podjetja so na svojih spletiščih omogočila razpravljanje o novicah, dogodkih in dodajanje lastnih medijskih vsebin ter s tem odprla pot novemu novinarstvu, ki se je večkrat pokazal za zelo vpliven dejavnik v toku zgodovine: bili smo priča medijskemu linču političnih veljakov, drugačnemu pogledu na dogajanje na kriznih območjih, kjer so vlade skušale pokazati le svojo plat ... Največji primer je vsekakor New York Times, v naših logih pa tri največje časopisne hiše (Delo, Dnevnik, Večer). Google svojim uporabnikom omogoča ocenjevanje strani in s tem izboljšanje iskalne izkušnje tudi ostalim uporabnikom. Odrpili so tudi svojo enciklopedijo Knol. Enciklopedija Britanica je priznanim poznavalcem raznih področij dala na voljo sooblikovanje njene vsebine, ki je od nekaj veljala za pojem zaprtosti.

PREDNOSTI IN SLABOSTI

Glavni očitke Wiki strani je vsekakor preprosto spreminjanje vsebine, saj lahko vsak priredi vsebino lastnim interesom. Predvsem se to pozna pri Wikipediji, kjer so podatke dokazano že spreminjali iz CIE, Pentagona in Vatikana. Wiki strani tako ne omogočajo učinkovite preventive. Obstaja pa preprosta kurativa, saj lahko v vsakem trenutku vsebino vrnemo v eno prejšnjih stanj oziroma različic. Nekateri kot slabost omenjajo tudi anonimnost javnih Wiki spletišč (nihče ne stoji za svojo vsebino), kar je lahko tudi prednost (anonimneži si upajo napisati več). Ravno tako nekateri omenjajo kot slabost objavo vsebine v realnem času (nikjer ni urednika, ki bi objave potrjeval), kar je spet lahko tudi prednost.

Vsaka prednost javnih Wiki spletišč je torej lahko tudi slabost. A je prednosti vsekakor več: soustvarjanje vsebine, pretok in širjenje znanja ter socialna skrb, saj lahko do znanja dostopa kdorkoli in to znanje uporabi, izboljša in ga ponovno ponudi vsem na voljo!

WIKI OZNAČEVALNI JEZIK

Obstaja veliko različic Wiki označevalnega jezika (vsaka Wiki programska oprema ima lahko svoj označevalni jezik). Najbolj razširjen je Wiki označevalni jezik, ki ga uporablja Wikipedia. Označevanje besedila pomeni, da moramo besedilo, ki ga želimo oblikovati, na nek način označiti.

Primeri:

'''krepko besedilo''' – besedilo, ki ga obkrožajo trije enojni narekovaji, označuje **krepko besedilo**

''ležeče besedilo'' – besedilo, ki ga obkrožata dva narekovaja, označuje *ležeče besedilo*

''''krepko in ležeče besedilo'''' – **krepko in ležeče besedilo**

==Naslov velikosti 1== – označuje naslov največje velikosti

===Naslov velikosti 2=== – označuje naslov druge ravni

* element seznama – označuje element neoštevilčenega seznama (9 nekaj, 9 nekaj ...)

element seznama – označuje element oštevilčenega seznama (1. nekaj, 2. nekaj ...)

....